

БАСУЛА Богдан

 <https://orcid.org/0009-0005-3536-2276>

аспірант кафедри цивільного судочинства,
арбітражу та міжнародного приватного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
вул. Сквороди, 77, м. Харків, 61024, Україна
b.basula@gmail.com

BASULA Bohdan

 <https://orcid.org/0009-0005-3536-2276>

Postgraduate Student at the Department
of Civil Procedure, Arbitration
and Private International Law
Yaroslav Mudryi National Law University
77, Skovorody St., Kharkiv, 61024, Ukraine
b.basula@gmail.com

ДИРЕКТИВА ЄС 2026/799: ЦІЛЬОВА ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ КРЕДИТОРІВ

Досліджено значення Директиви (ЄС) 2026/799 для подальшої гармонізації законодавства про неплатоспроможність у Європейському Союзі та функціональний зв'язок між передбаченими нею інститутами і захистом спільних інтересів кредиторів. Актуальність статті зумовлена збереженням істотних відмінностей між національними режимами неплатоспроможності держав-членів ЄС, які впливають на тривалість та результативність процедур, формування і збереження майнової маси та рівень задоволення вимог кредиторів. В основу дослідження покладено гіпотезу, що Директива (ЄС) 2026/799 розширює сферу гармонізованого регулювання ЄС на окремі інститути класичного законодавства про неплатоспроможність, зберігаючи вибіркової і мінімальний характер такого зближення, а захист спільних інтересів кредиторів виступає одним із функціональних критеріїв, що поєднує значну частину охоплених нею інститутів. Для перевірки гіпотези застосовано формально-юридичний, історико-правовий та функціональний методи. Встановлено, що Директива поширює спільні мінімальні вимоги на матеріально-правові, процедурні та інституційні елементи національних режимів неплатоспроможності, зокрема на оспорування правочинів, розшук активів, обов'язки директорів, процедури *pre-pack*, комітети кредиторів та інформаційне забезпечення. Доведено, що відповідні механізми функціонально пов'язані з необхідністю збереження і повернення активів, запобігання зменшенню майнової маси, забезпечення кращого майнового результату процедури, колективної участі кредиторів та зменшення інформаційної асиметрії. Водночас Директива не уніфікує поняття неплатоспроможності, черговість вимог та порядок розподілу коштів, що підтверджує вибірковість запровадженої гармонізації. Наукова новизна полягає у функціональному аналізі різних інститутів Директиви через їхній спільний вплив на захист кредиторів. Практичне значення результатів визначається можливістю використання запропонованого

EU DIRECTIVE 2026/799: TARGETED HARMONIZATION OF CREDITOR PROTECTION

The article examines the significance of Directive (EU) 2026/799 for the further harmonisation of insolvency law in the European Union and the functional relationship between the institutions covered by the Directive and the protection of creditors' common interests. The relevance of the study stems from persistent differences between national insolvency regimes of the Member States, which affect the duration and outcome of proceedings, the formation and preservation of the insolvency estate, and the level of creditor recovery. The study is based on the hypothesis that Directive (EU) 2026/799 extends EU harmonised regulation to selected institutions of classical insolvency law while preserving the targeted and minimum character of such approximation, and that the protection of creditors' common interests constitutes one of the functional criteria linking a significant part of the harmonised institutions. Formal legal, historical legal, and functional methods are applied. It is established that the Directive introduces common minimum requirements concerning substantive, procedural, and institutional elements of national insolvency regimes, including avoidance actions, asset tracing, directors' duties, *pre-pack* proceedings, creditors' committees, and information disclosure. The analysis demonstrates that these mechanisms are functionally connected with the preservation and recovery of assets, prevention of depletion of the insolvency estate, achievement of a better financial outcome of proceedings, collective creditor participation, and reduction of information asymmetry. At the same time, the Directive does not harmonise the concept of insolvency, the ranking of claims, or the rules governing distribution of proceeds among creditors, which confirms the selective nature of the harmonisation model. The scientific novelty lies in analysing heterogeneous institutions of the Directive through their common functional impact on creditor protection. The proposed approach may be used to assess

підходу для оцінки моделей транспозиції Директиви державами-членами.

Ключові слова: неплатоспроможність, транскордонне банкрутство, гармонізація, захист кредиторів, Директива (ЄС) 2026/799, майнова маса.

national models of transposition of Directive (EU) 2026/799.

Keywords: insolvency, harmonisation, cross-border insolvency, creditor protection, Directive (EU) 2026/799, insolvency estate.

JEL Classification: G33, K22, K33.

Вступ

Відмінності між національними режимами неплатоспроможності держав-членів Європейського Союзу безпосередньо впливають на правове становище кредиторів, тривалість процедур, можливості збереження та повернення активів боржника, а також на прогнозований рівень задоволення вимог. В умовах розвитку внутрішнього ринку, свободи руху капіталу та транскордонного кредитування такі відмінності набувають значення не лише для національних правопорядків, а й для функціонування єдиного економічного простору ЄС. Прийняття 30 березня 2026 р. Директиви (ЄС) 2026/799 про гармонізацію окремих аспектів законодавства про неплатоспроможність стало новим етапом зближення національного регулювання, оскільки встановлені нею мінімальні стандарти поширюються на низку інститутів, що безпосередньо впливають на формування, збереження та реалізацію майнової маси боржника, а також на участь кредиторів у процедурі банкрутства (*Directive (EU) 2026/799, 2026*).

Наукова увага до цього напрямку розвитку права ЄС виникла ще на стадії підготовки та обговорення пропозиції Європейської Комісії COM(2022) 702. У зарубіжній доктрині Bork (2024) розглядав відповідну законодавчу ініціативу в контексті загальної еволюції європейського права реструктуризації та неплатоспроможності. Nemeş та Fierbinţeanu (2024) звернули увагу на необхідність цільової гармонізації окремих аспектів матеріального права неплатоспроможності. Bartolacelli та Laudonio (2024) досліджували запропоновану модель обов'язків і відповідальності керівників неплатоспроможних юридичних осіб. Rodríguez-Pineau (2025) проаналізувала проблеми узгодження майбутніх уніфікованих правил оспорування правочинів із системою транскордонного регулювання неплатоспроможності, сформованою в ЄС. Отже, ще до завершення законодавчого процесу сформувався окремий напрям досліджень, предметом якого стали можливості та межі подальшого зближення національного права неплатоспроможності.

В українській юридичній науці проблеми гармонізації права неплатоспроможності ЄС досліджували Бірюков (2023), Синегубов (2024), Максименцев (2024), Петруненко (2025) та інші науковці. Безпосередньо положення пропозиції COM(2022) 702 та передбачені нею напрями подальшого зближення законодавства про неплатоспроможність були проаналізовані в попередніх роботах автора цієї статті (Басула, 2024). Це дослідження здійснювалося до завершення законодавчого процесу та було присвячено переважно змісту запропонованих

інститутів і перспективам їх врахування в законодавстві України. Після прийняття остаточного акта Директива (ЄС) 2026/799 стала предметом дослідження Бутирської (2026), яка розглянула її в контексті адаптації українського законодавства про банкрутство до стандартів Європейського Союзу.

Характеризувати Директиву (ЄС) 2026/799 як недосліджену в українській юридичній науці було б необґрунтовано. Проте в наявних працях недостатньо з'ясовано залишається зміна моделі правового регулювання неплатоспроможності на рівні самого Європейського Союзу після прийняття остаточного тексту Директиви. Зокрема, потребують окремого дослідження характер і межі запровадженої цільової гармонізації, співвідношення її з координаційними механізмами транскордонної неплатоспроможності, а також питання про наявність спільної функціональної спрямованості інститутів, обраних законодавцем ЄС для зближення.

Метою статті є з'ясування того, як прийняття Директиви (ЄС) 2026/799 змінює співвідношення координації та гармонізації законодавства неплатоспроможності Європейського Союзу, визначення предмета і ступеня запровадженої нею гармонізації, а також встановлення функціонального зв'язку між обраними для зближення інститутами та захистом спільних інтересів кредиторів.

В основу дослідження покладено гіпотезу, відповідно до якої Директива (ЄС) 2026/799 поширює сферу гармонізованого регулювання ЄС на окремі інститути класичного права неплатоспроможності, які раніше значною мірою визначалися національним правом. Така гармонізація залишається вибірковою та мінімальною, охоплює матеріально-правові, процедурні й інституційні елементи провадження, а одним із функціональних критеріїв відбору відповідних інститутів є захист спільних інтересів кредиторів.

Для перевірки зазначеної гіпотези використано формально-юридичний, історико-правовий та функціональний методи. Формально-юридичний метод застосовано для визначення змісту встановлених Директивою спільних правил і мінімальних вимог до національного регулювання окремих інститутів неплатоспроможності. Історико-правовий – для простеження еволюції підходів ЄС від координаційної моделі Регламенту (ЄС) 2015/848 через гармонізаційні механізми Директиви (ЄС) 2019/1023 до моделі, закріпленої Директивою (ЄС) 2026/799. Функціональний метод використано для встановлення впливу гармонізованих інститутів на збереження та повернення активів боржника, результати задоволення вимог і забезпечення спільних інтересів кредиторів.

Джерельну основу дослідження становлять Регламент (ЄС) 2015/848, Директива (ЄС) 2019/1023, законодавча пропозиція *SOM(2022) 702*, матеріали законодавчого процесу та остаточний текст Директиви (ЄС) 2026/799, а також українські й іноземні наукові публікації. Сформована практика

Суду ЄС щодо тлумачення Директиви (ЄС) 2026/799 на момент проведення дослідження відсутня, що зумовлено недавнім прийняттям Директиви та незавершеним строком її транспозиції.

Перевірка гіпотези здійснюється послідовно шляхом аналізу еволюції співвідношення координації та гармонізації в законодавстві ЄС, визначення предмета і ступеня гармонізації, запровадженої Директивою (ЄС) 2026/799, та функціонального аналізу передбачених нею інститутів з погляду захисту інтересів кредиторів у цілому.

З огляду на те, що строк транспонування Директиви ще не завершився, дослідження обмежується аналізом сформованої на рівні ЄС нормативної моделі без оцінки результатів її практичної імплементації державами-членами.

1. Від координації до цільової гармонізації національних режимів неплатоспроможності

Формування європейського законодавства про неплатоспроможність протягом тривалого часу відбувалося без створення єдиного матеріально-правового режиму для всіх держав-членів ЄС. Європейське регулювання транскордонної неплатоспроможності, нині закріплене в Регламенті (ЄС) 2015/848, було спрямоване насамперед на координацію транскордонних процедур шляхом визначення міжнародної юрисдикції, застосовного права, правил визнання та співробітництва між учасниками проваджень. У п. 22 Регламенту (ЄС) 2015/848 прямо зазначено, що істотні відмінності матеріального права держав-членів роблять розробку універсального провадження про неплатоспроможність непрактичним (*Regulation (EU) 2015/848*, 2015).

Отже, на цьому етапі право ЄС переважно визначало порядок взаємодії різних національних режимів, але не встановлювало, яким має бути їхній матеріальний зміст. Водночас відмінності між такими режимами продовжували впливати на тривалість та економічний результат процедур, рівень задоволення вимог кредиторів і передбачуваність транскордонного кредитування, що поступово зумовило перехід до зближення окремих елементів національного законодавства.

Важливим кроком у цьому напрямі стала Директива (ЄС) 2019/1023, яка встановила мінімальні вимоги до змісту національного регулювання у сфері превентивної реструктуризації, звільнення від боргів та ефективності процедур. Водночас державам-членам було залишено значний простір при виборі способів транспозиції, що зумовило збереження істотних відмінностей між національними моделями (*Directive (EU) 2019/1023*, 2019). Bork (2024), аналізуючи Директиву (ЄС) 2019/1023 та її трансформацію в національне законодавство держав-членів, звертає увагу як на гармонізаційний ефект акта, так і на збереження відмінностей між національними моделями його реалізації. Директива (ЄС) 2026/799 продовжує процес розширення сфери спільного регулювання

ЄС, поширюючи мінімальні вимоги на низку інститутів класичного законодавства про неплатоспроможність. Йдеться про оспорювання правочинів, що завдають шкоди кредиторам, механізми розшуку активів боржника, процедури попереднього продажу (*pre-pack*), обов'язок директорів своєчасно ініціювати провадження у справі про неплатоспроможність та їхню цивільну відповідальність, створення і функціонування комітетів кредиторів, а також публічне стандартизоване надання інформації про національні режими неплатоспроможності (*Directive (EU) 2026/799*, 2026).

Проте передбачену Директивою гармонізацію не слід характеризувати як виключно матеріально-правову. Охоплені нею інститути мають різну правову природу, зокрема, правила оспорювання правочинів та окремі положення про відповідальність директорів безпосередньо впливають на матеріально-правове становище учасників, тоді як розшук активів, попередня процедура продажу (*pre-pack*), діяльність комітетів кредиторів й інформаційне забезпечення містять виразний процедурний та інституційний компонент. Отже, зміна моделі регулювання полягає в розширенні цільової гармонізації на окремі матеріальні, процедурні та інституційні елементи національних режимів неплатоспроможності.

2. Модель цільової мінімальної гармонізації Директиви (ЄС) 2026/799

Директива (ЄС) 2026/799 поєднує розширення сфери гармонізованого регулювання зі збереженням значного простору для національних моделей регулювання неплатоспроможності. Такий підхід можна охарактеризувати як цільову мінімальну гармонізацію. Предметом зближення стають окремі інститути, відмінності між якими найбільш істотно впливають на економічний результат процедури, збереження майнової маси, рівень задоволення вимог кредиторів та передбачуваність транскордонного інвестування.

Такий вибірковий підхід був закладений ще на стадії підготовки законодавчої ініціативи. У *SOM(2022) 702* Європейська Комісія виходила з необхідності мінімальної гармонізації або посилення зближення у визначених сферах права неплатоспроможності, а метою пропозиції називала зменшення відмінностей між національними режимами, які впливають на передбачуваність і результат процедур. Комісія пов'язувала запропоноване зближення із трьома ключовими складовими ефективного законодавства про неплатоспроможність: 1) поверненням активів до майнової маси; 2) ефективністю процедур; 3) передбачуваним і справедливим розподілом отриманих у процедурі коштів між кредиторами (*European Commission*, 2022). Отже, відбір сфер гармонізації був пов'язаний із їхнім потенційним впливом на ці складові.

Директива (ЄС) 2026/799 зберегла вибірковий характер такого підходу. Відповідно до ст. 1 її предметом є шість груп питань, а саме: 1) оспорування правочинів (*avoidance actions*); 2) розшук активів, що належать до майнової маси; 3) процедури *pre-pack*; 4) обов'язок директорів звернутися із заявою про відкриття провадження; 5) комітети кредиторів; 6) ключові інформаційні листи щодо національного права неплатоспроможності (*Directive (EU) 2026/799, 2026*). При цьому навіть основні поняття, від яких залежить застосування окремих із цих правил, не завжди уніфікуються. Зокрема, відповідно до ст. 2 Директиви поняття "*insolvency*" (неплатоспроможність) та "*directors*" (директори) визначаються національним правом (*Directive (EU) 2026/799, 2026*). Отже, ЄС гармонізує правові наслідки та окремі механізми реагування на неплатоспроможність, не встановлюючи при цьому єдиного поняття самої неплатоспроможності.

Мінімально-гармонізаційна природа Директиви безпосередньо закріплена у ст. 4, якою встановлюється мінімальний рівень гарантій, нижче якого національний режим не повинен виходити, залишаючи можливість посилення тих механізмів, які спрямовані на захист кредиторів та майнової маси (*Directive (EU) 2026/799, 2026*).

Отже, Директива (ЄС) 2026/799 формує спільний нормативний мінімум всередині збереженої правової множинності. Національне право продовжує визначати значну кількість принципів питань, від поняття неплатоспроможності до черговості вимог і розподілу коштів, однак автономія держав уже не є необмеженою щодо тих інститутів, які охоплені Директивою. Влучним у цьому аспекті є висновок *Leandro* (2026) про те, що мінімальна гармонізація здатна поліпшити функціонування транскордонної неплатоспроможності, але не усуває необхідності застосування колізійних норм до негармонізованих, попередніх та суміжних питань.

Отже, поєднання таких ознак, як вибірковість предмета, мінімальний характер установлених стандартів та збереження значного простору для національного регулювання, дає підстави характеризувати запроваджену Директивою (ЄС) 2026/799 модель як цільову мінімальну гармонізацію.

3. Захист спільних інтересів кредиторів як функціональний критерій гармонізації

При аналізі положень Директиви крізь призму правового становища кредиторів можна виявити спільну функціональну спрямованість. Значна частина встановлених Директивою мінімальних стандартів прямо або опосередковано спрямована на забезпечення трьох взаємопов'язаних завдань, а саме: виявлення, збереження та повернення активів до майнової маси, забезпечення максимально можливого майнового результату процедури і колективної участі та інформаційного захисту кредиторів. Така функціональна єдність дає підстави

розглядати захист спільних інтересів кредиторів як один із головних критеріїв обраної моделі гармонізації.

У цьому дослідженні поняття "спільні інтереси кредиторів", "захист всіх кредиторів", "інтереси кредиторів у цілому" використовується як функціональний відповідник терміна "*general body of creditors*", що вживається в Директиві, який означає спільний інтерес кредиторів у збереженні й поверненні активів до майнової маси, недопущенні необґрунтованого надання переваги окремим кредиторам та задоволенні вимог відповідно до встановленого законом порядку.

У процедурах неплатоспроможності захист кредиторів не означає забезпечення максимально можливого задоволення вимог кожного кредитора окремо. Колективна природа провадження передбачає обмеження індивідуального задоволення вимог заради збереження спільного джерела їх погашення та встановленого законом порядку розподілу коштів між кредиторами. Директива 2026/799 у цьому аспекті послідовно використовує колективний підхід до кредиторського захисту. Так, ст. 6 визначає шкідливі правочини, вчинені на шкоду спільним інтересам всіх кредиторів, а ст. 4 допускає посилення національним законодавством рівня захисту цих спільних інтересів (*Directive (EU) 2026/799, 2026*).

Перший функціональний напрям становлять механізми виявлення, повернення та збереження активів. Найбільш безпосередньо ця мета проявляється у правилах про оспорювання правочинів. У п. 5 преамбули Директиви зазначено, що ефективні правила щодо недійсності, оспорюваності або неможливості примусового виконання правочинів, які завдають шкоди інтересам кредиторів у цілому, необхідні для недопущення зменшення майнової маси. Статті 7–9 диференціюють преференційні правочини, правочини без зустрічного задоволення або з явно непропорційним зустрічним задоволенням та правочини, вчинені з умислом завдати шкоди інтересам кредиторів, установлюючи щодо них мінімальні періоди оспорювання та окремі презумпції (*Directive (EU) 2026/799, 2026*). Водночас значення цих правил не обмежується встановленням однакових підстав оспорювання правочинів. *Rodríguez-Pineau (2025)*, аналізуючи ще пропозицію майбутньої Директиви, звернула увагу на складність узгодження гармонізованих правил оспорювання з Регламентом (ЄС) 2015/848, насамперед із колізійним механізмом, який допускає врахування права, що регулює відповідний правочин. Прийняття остаточного тексту Директиви не усуває цієї проблеми повністю. Зокрема, за національним правом і надалі визначаються момент, з якого правочин породжує юридичні наслідки, конкретна правова форма наслідків його успішного оспорювання, а також критерії нездатності боржника виконувати грошові зобов'язання. *Leandro (2026)* зазначає, що гармонізація охоплює основні підстави та наслідки оспорювання, але не всю правову конструкцію відповідних правочинів, зокрема, визначення моменту юридичної завершеності правочину та

низки суміжних питань і надалі може залежати від національного права. Отже, Директива зменшує відмінності в мінімальному рівні захисту майнової маси, але не забезпечує повної однаковості результатів застосування правил оспорювання правочинів у всіх державах-членах. Це підтверджує обмежений характер обраної моделі гармонізації.

Правила щодо оспорювання правочинів доповнюються механізмами розшуку активів. Статті 14–20 передбачають доступ визначених судів або адміністративних органів до інформації про банківські рахунки, доступ керуючих у справах про неплатоспроможність до інформації про бенефіціарних власників і національних реєстрів, а також можливість керуючих, призначених в інших державах-членах, використовувати відповідні механізми для виявлення активів (*Directive (EU) 2026/799*, 2026).

До цього ж функціонального напрямку належать установлені Директивою обов'язки директорів у разі неплатоспроможності. Нею встановлюється мінімальний стандарт поведінки керівників у ситуації, коли вони дізналися або за розумних обставин мали дізнатися про неплатоспроможність компанії. Директива передбачає обов'язок директорів звернутися із заявою про відкриття провадження протягом трьох місяців з моменту, коли вони дізналися або обґрунтовано мали дізнатися про неплатоспроможність компанії (ст. 40). Водночас ст. 41 допускає незастосування або зупинення такого обов'язку у визначених випадках, зокрема якщо вжиті директорами заходи забезпечують усім кредиторам рівноцінний рівень захисту. У разі невиконання обов'язку держави-члени повинні встановити цивільну відповідальність директорів за заподіяну кредиторам шкоду (ст. 42) (*Directive (EU) 2026/799*, 2026).

Питання персональної відповідальності керівників за поведінку в період, що передує банкрутству, не є новим для міжнародної та української доктрини. Бірюков (2023), аналізуючи міжнародні документи та світову практику, звертав увагу на поширення в різних правопорядках механізмів персональної відповідальності посадових осіб боржника за дії, які негативно вплинули на його майновий стан напередодні банкрутства. Однак поширеність такого підходу не означає однаковості його нормативного змісту. *Bartolacelli* та *Laudonio* (2024), досліджуючи положення пропозиції Директиви щодо обов'язку своєчасного звернення та відповідальності директорів, вказували на нечіткість відповідних критеріїв, за яких виникає відповідальність, та ставили під сумнів здатність запропонованих правил самостійно забезпечити належний рівень гармонізації. Остаточний текст Директиви не усунув усіх проблем правової визначеності, на які звертали увагу *Bartolacelli* та *Laudonio*. Зокрема, ключові передумови виникнення обов'язку та межі відповідальності й надалі значною мірою залежать від національного права та оцінних критеріїв, що може свідчити про обмежену здатність такої гармонізації забезпечити однакове застосування відповідних правил у державах-членах.

Другий функціональний напрям пов'язаний із забезпеченням максимально можливого майнового результату від реалізації бізнесу боржника. Цю функцію найбільш виразно виконує передбачена Директивою "попередня процедура продажу" (*pre-pack proceedings*). Її мета полягає у створенні правових умов для реалізації бізнесу або його частини як діючого підприємства, якщо це дозволяє отримати кращий економічний результат. Ця процедура складається з двох фаз: підготовчої фази, у межах якої відбувається пошук покупця та підготовка продажу під наглядом незалежного спостерігача (*monitor*), і ліквідаційної фази, яка починається після відкриття формального провадження у справі про неплатоспроможність та спрямована на затвердження й реалізацію продажу. Покупець набуває бізнес вільним від боргів і зобов'язань (крім тих, що виникають із виконуваних договорів та трудових відносин). Найкраща пропозиція продажу бізнесу підлягає оцінці через тест на відповідність найкращим інтересам кредиторів. У статті 2 Директиви цей тест визначений так, що жоден кредитор не повинен опинитися в гіршому становищі, ніж він перебував би у разі окремого продажу активів або, якщо це передбачено національним правом, за наступного найкращого альтернативного сценарію. Відповідно до статті 33 Директиви держави-члени мають встановити критерії вибору найкращої пропозиції в попередній процедурі (*pre-pack proceedings*), причому такі критерії мають відповідати критеріям, які застосовуються для вибору між конкуруючими пропозиціями у звичайних процедурах неплатоспроможності (*Directive (EU) 2026/799, 2026*). Це означає, що продаж бізнесу в межах попередньої процедури не повинен бути менш прозорим або менш вигідним для кредиторів, ніж продаж у класичній процедурі банкрутства. *D'Alonzo* (2026) характеризує цю процедуру як спрямовану насамперед на краще задоволення вимог кредиторів шляхом збереження бізнесу як функціонуючого економічного комплексу та проведення попередньої підготовки його продажу. Як він зазначає, результат цієї попередньої процедури продажу значною мірою залежатиме від того, чи зможе національний законодавець забезпечити належний баланс між запобіганням можливим зловживанням і збереженням достатньої гнучкості процедури в інтересах кредиторів.

Третій функціональний напрям становить інституційний механізм участі кредиторів у процедурі неплатоспроможності (банкрутства) через комітет кредиторів та інформаційне забезпечення кредиторів. Стаття 45 Директиви вимагає, щоб склад комітету кредиторів, наскільки це можливо, справедливо відображав різні інтереси кредиторів і не виключав транскордонних кредиторів. Водночас відповідно до ст. 48 комітет та його члени повинні представляти інтереси всіх кредиторів, діяти добросовісно та незалежно від керуючого. До мінімальних прав комітету кредиторів належать отримання необхідної інформації, право бути заслуханим у провадженні та право взаємодіяти з керуючим щодо істотних для кредиторів рішень, зокрема відчуження активів поза

звичайною господарською діяльністю (*Directive (EU) 2026/799*, 2026). Отже, комітет кредиторів є інституційним механізмом колективного контролю за процедурою та засобом зменшення інформаційної асиметрії. Значення комітету кредиторів не обмежується формальним представництвом кредиторів. *Leandro* (2026) звертає увагу на те, що у транскордонних процедурах він може стати інституційним майданчиком, через який кредитори з інших держав-членів отримують доступ до інформації, здійснюють контроль за діяльністю керуючого та впливають на рішення щодо активів, розташованих у різних юрисдикціях.

Важливим елементом захисту спільних інтересів кредиторів є також регулювання витрат та відповідальності членів комітету кредиторів, передбачене статтями 49–50 Директиви. Якщо витрати, пов'язані з діяльністю комітету, покриваються за рахунок майнової маси, держави-члени повинні забезпечити можливість обмеження невиправданих або непропорційних витрат, щоб функціонування самого комітету не зменшувало вартість активів, доступних для задоволення вимог кредиторів. Водночас ст. 50 передбачає гарантії щодо ризику персональної відповідальності членів комітету, допускаючи альтернативні моделі її обмеження або страхового покриття. Якщо комітет наділений повноваженнями погоджувати окремі рішення чи правочини, держави-члени можуть встановити для його членів режим відповідальності, аналогічний тому, що застосовується до керуючого у справі про неплатоспроможність (*Directive (EU) 2026/799*, 2026). Отже, участь кредиторів в управлінні процедурою поєднується з механізмами, покликаними забезпечити належне виконання комітетом своїх функцій без необґрунтованого зменшення майнової маси або порушення інтересів усіх кредиторів боржника.

Інформаційний вимір захисту кредиторів доповнюється положеннями ст. 51 Директиви, яка зобов'язує держави-члени забезпечити підготовку стандартизованої ключової інформації про національні процедури неплатоспроможності. Така інформація має охоплювати, зокрема, умови відкриття провадження, порядок пред'явлення та перевірки вимог кредиторів, черговість їх задоволення, правила розподілу коштів і середню тривалість процедур. Уніфікована форма подання цих відомостей істотно зменшує інформаційну асиметрію, насамперед для транскордонних кредиторів, які отримують можливість попередньо оцінити правові та економічні наслідки неплатоспроможності боржника в іншій державі-члені (*Directive (EU) 2026/799*, 2026).

Отже, захист кредиторів у Директиві (ЄС) 2026/799 охоплює збереження майнової маси, повернення неправомірно втрачених активів, можливість ідентифікувати приховані активи, запобігання несвоєчасному реагуванню керівників на неплатоспроможність, максимізацію вартості бізнесу, колективний контроль за процедурою для прийняття кредиторами економічно обґрунтованих рішень та інформаційний доступ до ключових елементів процедури в кожній державі-члені.

Однак визначення захисту всіх кредиторів як функціонального критерію гармонізації не означає, що він є єдиною або безумовно домінуючою метою Директиви. Її положення враховують також захист працівників, фундаментальні права контрагентів боржника, право на приватність і захист персональних даних, збереження життєздатного бізнесу та ширші інтереси внутрішнього ринку.

Коректніше говорити про те, що захист спільних інтересів кредиторів виконує роль спільного функціонального знаменника значної частини її гармонізованих інститутів. ЄС встановлює спільні мінімальні стандарти на тих точках процедури, де правова невизначеність чи неефективність національного регулювання здатні безпосередньо знижувати рівень задоволення вимог кредиторів. Отже, захист спільних інтересів кредиторів постає не окремим інститутом Директиви, а функціональним зв'язком між різними напрямками цільової гармонізації.

Висновки

Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що прийняття Директиви (ЄС) 2026/799 поглиблює гармонізацію законодавства про неплатоспроможність у Європейському Союзі насамперед шляхом розширення предмета спільного регулювання. Якщо Регламент (ЄС) 2015/848 переважно забезпечує координацію національних процедур транскордонної неплатоспроможності, а Директива (ЄС) 2019/1023 започаткувала зближення окремих елементів превентивної реструктуризації, звільнення від боргів та ефективності процедур, то Директива (ЄС) 2026/799 поширює спільні мінімальні вимоги на низку інститутів класичного права неплатоспроможності. При цьому гармонізація охоплює не лише матеріально-правові, а й процедурні та інституційні елементи національних режимів.

Проте тут не відбувається переходу до повної уніфікації національних режимів банкрутства. Європейський законодавець зберігає модель цільової мінімальної гармонізації, за якої спільні правила встановлюються лише щодо окремих інститутів, найбільш тісно пов'язаних з ефективністю провадження, збереженням і реалізацією майнової маси й економічним результатом для кредиторів. Отже, поглиблення гармонізації полягає в поширенні гармонізованих мінімальних вимог на ті процедури неплатоспроможності, які раніше регулювалися лише національним законодавством держав-членів ЄС, та в обмеженні національної дискреції держав-членів в обранні варіантів регулювання цих сфер. Одним із головних результатів дослідження є висновок про те, що захист інтересів усіх кредиторів у цілому виступає спільним функціональним зв'язком між значною частиною інститутів, гармонізованих Директивою 2026/799. Йдеться про захист колективного кредиторського інтересу. У процедурі неплатоспроможності інтерес окремого кредитора може бути обмежений, якщо це необхідно для збереження спільного джерела задоволення вимог або недопущення отримання ним необґрунтованої переваги перед іншими кредиторами.

Водночас захист спільних інтересів кредиторів не є єдиною метою Директиви та не охоплює всіх елементів національного права, які впливають на майнове становище кредиторів. Зокрема, Директива не встановлює єдиного поняття неплатоспроможності, загальної системи черговості вимог чи універсального порядку розподілу коштів між кредиторами, хоча такі питання безпосередньо впливають на рівень задоволення їхніх вимог. Це підтверджує вибіркового характер гармонізації: законодавець ЄС не прагне комплексно уніфікувати всі чинники, що визначають результат процедури для кредиторів, а встановлює спільні мінімальні правила лише щодо окремих інститутів, визначених предметом Директиви. Отже, сформульована в дослідженні гіпотеза підтверджується з урахуванням уточнення щодо характеру гармонізації. Директива (ЄС) 2026/799 розширює сферу гармонізованого регулювання ЄС, включаючи до нього окремі матеріально-правові, процедурні та інституційні елементи законодавства про неплатоспроможність, зберігаючи при цьому мінімальний і вибіркового характер такого зближення. Захист спільних інтересів кредиторів виступає одним із функціональних критеріїв, що поєднує значну частину охоплених Директивою інститутів, але не може розглядатися як вичерпне пояснення вибору всіх сфер гармонізації. Наукова новизна дослідження полягає в запропонованому функціональному підході до оцінки Директиви (ЄС) 2026/799, за якого її різноманітні матеріальні, процедурні та інституційні елементи розглядаються через їхній спільний вплив на збереження та повернення активів, майновий результат процедури, колективну участь кредиторів і рівень задоволення їхніх вимог. Практичне значення такого підходу визначається можливістю використовувати його для оцінки національних моделей транспозиції Директиви та визначення того, наскільки обрані державами-членами рішення забезпечують встановлений нею мінімальний рівень захисту кредиторів.

Перспективним напрямом подальших досліджень є порівняльний аналіз результатів транспозиції Директиви державами-членами після завершення встановленого строку її імплементації, зокрема щодо того, чи призведе запровадження спільних мінімальних правил до фактичного зближення тривалості та результативності процедур і показників задоволення вимог кредиторів у різних національних правопорядках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

Bartolacelli, A., & Laudonio, A. (2024). A hazy passage between Scylla and Charibdys: Liability under the proposal for an insolvency directive. In A. de Soveral Martins (Ed.), *A Nova Proposta de Diretiva sobre Direito da Insolvência* (pp. 65–80). Instituto Jurídico, Faculdade de Direito da Universidade de Coimbra. <https://doi.org/10.47907/diretivasobredireitodainsolvencia/04>

Bork, R. (2024). Pre-insolvency frameworks: Developments in the European Union. *International Insolvency Review*, 33(1), 6–22. <https://doi.org/10.1002/iir.1515>; <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/iir.1515>

D'Alonzo, R. (2026). Il procedimento di pre-pack nella Direttiva n. 2026/799/UE [The pre-pack procedure in Directive (EU) 2026/799]. *Diritto della Crisi*. <https://www.dirittodellacrisi.it/articolo/il-procedimento-di-pre-pack-nella-direttiva-n-2026799ue>

Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132. (2019). *Official Journal of the European Union*, L 172, 18–55. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj/eng>

Directive (EU) 2026/799 of the European Parliament and of the Council of 30 March 2026 harmonising certain aspects of insolvency law. (2026, April 1). *Official Journal of the European Union*, L, 2026/799. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2026/799/oj/eng>

European Commission. (2022, December 7). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law*. COM(2022) 702 final, 2022/0408(COD). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0702>

Leandro, A. (2026, June 24). *Directive (EU) 2026/799: Private international law remarks on minimum harmonisation of insolvency law*. *Diritto della Crisi*. <https://www.dirittodellacrisi.it/articolo/directive-eu-2026799-private-international-law-remarks-on-minimum-harmonisation-of-insolvency-law>

Nemeş, V., & Fierbinţeanu, G. (2024). Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law – Introductory aspects. *Challenges of the Knowledge Society*, 206–211. https://www.researchgate.net/publication/402978198_PROPOSAL_FOR_A_DIRECTIVE_OF_THE_EUROPEAN_PARLIAMENT_AND_OF_THE_COUNCIL_HARMONISING_CERTAIN_ASPECTS_OF_INSOLVENCY_LAW_-_INTRODUCTORY_ASPECTS

Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). (2015). *Official Journal of the European Union*, L 141, 19–72. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/848/oj/eng>

Rodríguez-Pineau, E. (2025). Cross-border insolvency avoidance actions in the EU: A necessary reflection. *Journal of Private International Law*, 21(3), 393–416. <https://doi.org/10.1080/17441048.2025.2589575>

Басула, Б. І. (2024). Новий напрям гармонізації законодавства про неплатоспроможність у ЄС. *Право України*, (7), 118–128.

Basula, B. I. (2024). A new direction in the harmonization of insolvency law in the EU. *Law of Ukraine*, (7), 118–128. <https://jnas.nbuv.gov.ua/uk/article/UJRN-0001517414>

Бірюков, О. М. (2023). Персональна відповідальність у банкрутстві: міжнародні документи і світова практика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки*, 124(5), 5–12. <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2022/5.124-1>

Biryukov, O. M. (2023). Personal liability in bankruptcy: International documents and the world practice. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Legal Studies*, 124(5), 5–12. <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2022/5.124-1>

Бутирська, І. (2026). Гармонізація українського законодавства про банкрутство зі стандартами Європейського Союзу. *Журнал Міжнародного та Європейського Права*, (1), 29–35. <https://doi.org/10.31861/jiel.2026.1.29-35>

Butyrska, I. (2026). Harmonization of Ukrainian bankruptcy legislation with European Union standards. *Journal of International and European Law*, (1), 29–35. <https://doi.org/10.31861/jiel.2026.1.29-35>

Максіменцев, М. Г. (2024). Виклики гармонізації адміністративно-правового регулювання і попередження банкрутства і відновлення платоспроможності в ЄС: уроки для України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, (5), 146–151. <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-5-22>

Maksimentsev, M. H. (2024). Challenges of harmonization in administrative and legal regulation and prevention of bankruptcy and restoration of solvency in the EU: Lessons for Ukraine. *Actual Problems of Native Jurisprudence*, (5), 146–151. <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-5-22>

Петруненко, Я. В. (2025). Вдосконалення законодавства України в сфері банкрутства у контексті європейської інтеграції: проблеми імплементації Директиви (ЄС) 2019/1023. *Юридичний науковий електронний журнал*, (4), 473–477. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/113>

Petrunencko, Ya. V. (2025). Improvement of Ukrainian bankruptcy legislation in the context of European integration: Challenges of implementing Directive (EU) 2019/1023. *Legal Scientific Electronic Journal*, (4), 473–477. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/113>

Синегубов, О. В. (2024). Міжнародні стандарти та практики у сфері неплатоспроможності: значення для гармонізації українського законодавства. <i>Нове українське право</i> , (5), 18–25. https://doi.org/10.51989/NUL.2024.5.2	Syniehubov, O. V. (2024). International standards and practices in the field of insolvency: Significance for the harmonization of Ukrainian legislation. <i>New Ukrainian Law</i> , (5), 18–25. https://doi.org/10.51989/NUL.2024.5.2
---	---

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору.

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Басула, Б. (2026). Директива ЄС 2026/799: цільова гармонізація захисту кредиторів. *Ius Modernum*, 3(144), 79–92. [https://doi.org/10.31617/3.2026\(144\)04](https://doi.org/10.31617/3.2026(144)04)

Надійшла до редакції 02.07.2026.
Отримано після доопрацювання 28.07.2026.
Прийнято до друку 15.08.2026.
Публікація онлайн 16.09.2026.